

D-i irányú sávot érintett a fent jelzett kerékpárút nyomvonalán, de csak a temető kerítésén belül. A kerítésen kívüli összesen mintegy 60–70 m hosszúságú és 2–3 m szélességű szakaszon, mintegy 120–200 m²-es terület hozzáférhetetlen maradt. 2005 októberében az útépités kivitelezése során a temető kerítésén kívüli terület nagy részét elpusztították. Október 15-én leletmentettünk egy 40 m²-es területet, a déli temetőárok-szakasztól közvetlenül É-ra, ahol még 3 erősen bolygatott sírt sikerült feltárnunk. Az ettől É-ra levő, az egykori temetőkerítésen kívüli területet ezután maradéktalanul elhordták.

A lelőhelyen 740 m²-t kutattunk. A késő középkori temetőt egy lepusztult állapotában is 1,5–2 m széles, 1 m mély körárok vette körül, aminek D-i és É-i szakaszát is kibontottuk, így rögzítettük a sírmező D-i és É-i határát is. Összesen mintegy 267 14–15. századi sírt dokumentáltunk. A temető a D-i és az É-i szélén ritkább, köznépi jelleget mutat, a centrum felé azonban már 3–4 réteget, többszörös egymásra temetést figyeltünk meg. A csontvázak állapota nagyon rossz volt, részben az egymásra temetés, részben az újkori sírok bolygatása miatt. Három tájolási csoport (ÉNy–DK, Ny–K, DNy–ÉK) figyelhető meg, ami időrendi vagy etnikai különbözőséget rejt magában. Több esetben tudtuk megfigyelni koporsóban való temetés nyomát (koporsóvasalás, -szegek, famaradványok, foltok alapján). A temetkezésekből nagyszámú és jellegzetes leletanyag: párták, ezüst és bronz fülbevalók, fülesgombok, vésett díszítésű és öntött fejesgyűrűk, állatábrázolásos ruhaveretek, övszerelések, pártáövek, gyöngyös tarsoly, párizsi kapcsok, vastárgyak (kés, sarló) stb. kerültek elő. Kiemelhetjük, hogy előkerült két ép veretes bőröv is. Feltűnő, hogy több mint 70 sír tartalmazott mellékletet, ami magas aránynak tekinthető (több mint 25%), különösen akkor, ha figyelembe vesszük a sírok erős bolygatottságát.

A temetőárkok által kijelölt mintegy 70 m átmérőjű kör közepétől kissé É-ra volt a templom. Szentélyének K-i részét sikerült feltárnunk. Az 1 m-es mélységben megfogott, köríves, három, egyenként 1,5 m hosszúságú támasztópillérrel megerősített apszisnak csak a kiszédett és részben visszatöltődött alapozóárka maradt meg. A templom pontos kora nem ismert, de É-i és K-i támasztópillére vágott 2–2 14–15. századi sírt.

A történeti adatok, a temetkezési szokások, a leletanyag és az ebből megadható keltezés alapján a sírmezőben temetkező népességben magyar és kun elemeket is felfedezhetünk.

GALLINA ZSOLT

217. Kiskunlacháza és Délegyháza határa (Pest megye) Ő, B?, Sza, Á, Kö

2005 áprilisában terepbejárást végeztünk a két település közös határában egy leendő kavicsbánya területén és annak közvetlen környezetében. A terepbejárást során összesen hét lelőhelyet találtunk. A bányatelek a Budapest–Kélebia vasútvonal mellett, az áporokai vasúti megállótól D-re,

a közigazgatási határon található. Területén 4 lelőhely került elő, ezek közül kettőn szarmata, egyen szarmata és középkori; egyen pedig Árpád-kori kerámiatöredékeket, valamint paticsot és salaktöredékeket gyűjtöttünk. A bányatelek közvetlen közelében két további lelőhelyet regisztráltunk őskori (bronzkori?), szarmata és középkori, valamint szarmata leletanyaggal.

Délegyháza határában, az úgynevezett Háromöledűlőben egy, a környezetéből jól láthatóan kiemelkedő dombot is megvizsgáltunk. A domb egy része mezőgazdaságilag művelt, a szántásban 12–13. századi kerámiaanyagot és embercsontokat találtunk. A domb ÉK-i fele műveletlen, növényzet borítja. A fák és az aljnövényzet között emberi kéz által megmunkált köveket fedeztünk fel. Mindezek alapján valószínűsíthető, hogy egy Árpád-kori templom maradványait rejti a domb.

A leletek a ráckevei Árpád Múzeum régészeti gyűjteményébe kerültek.

Munkatársak: Szeredi Anna régészhallgató (SZTE), Bosnyák Valéria, Susics Dianna, Szrnka Attila régésztechnikusok.

PATAY RÓBERT

218. Kisvárda, Kis-mező

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, V, Kö, Ū

2005. március 24-én terepbejárást végeztünk a Kis-mező határrész K-i részén. A lelőhely a Kisvárdát Dögével összekötő közút mellett, attól Ny-ra, kb. 10 m távolságban húzódik: É–D irányú, hosszúkás alakú, becsült kiterjedése mintegy 80×40 m. A bejárat területen jellegtelen, késő bronzkori–kora vaskori kerámiával és obszidiánpengével, pattintékkal, és középkori?, valamint mázas újkori kerámiával jelentkező kis intenzitású régészeti lelőhelyet azonosítottunk.

Munkatárs: Szegfű László.

PINTYE GÁBOR

219. Komárom-Szőny, Vásártér

(Komárom-Esztergom megye) Ró

A római kori Brigetio polgárvárosának területén 2005. július 4–29. között folytatódta a feltárások. A 14. ásátási idényben 11, egyenként 4×4 m méretű szelvényben összesen 146 m²-en dolgoztunk. Célunk egyrészt a nagy kiterjedésű városi lakóház (domus) É-i valamint D-i traktusának lehatárolása; másrészt a 2003–2004 folyamán elkezdett kút kettős betöltésének teljes feltárása; valamint a korábbi években talált medenceszerű objektum DNy-i sarkának feltárása volt.

Az E11 sz., 1993-ban már kinyitott szelvény Ny-i és É-i oldalában derékszögben megtört, mintegy 1 m magasan megmaradt falat találtunk. A fal a lakóház legkésőbbi építési periódusához tartozik, igen vastag, a falon kívül tetőomladékból álló, a falsarkon belül erősen kavicsos planírozásrétegbe vágta bele. A fal ÉNy-i sarkában 1×1 m-es szondát nyitottunk, amelyből freskóomladék, ép firma-

mécses és számos házikerámia-töredék került elő. Megfigyeltük, hogy a falak derékszögű csatlakozását belül habarccsal lekerekítve „kikenték”, így nem tudni, hogy a köveket kötésben rakták-e. A szelvény déli részében, a falon belül nagy kiterjedésű kőomladékot bontottunk ki, amelyet leomlott felmenő falazat maradványaként határoztunk meg. A szelvényből előkerült leletek közül említést érdemel még a tetőomladékból – számos ökörszarvcsap és lapockacsont társaságában – előkerült ép vaskés. A szelvény DK-i sarkában nagyméretű kőlap került elő, amelyet 1993-ban elmozdítottunk eredeti helyéről. A kőlap eredetileg a domus Ny-i oldalában É-D-i irányban futó út burkolatához tartozhatott.

Kelet felé haladva az F11 sz. szelvényben sikerült az épület terrazzo járósíntjét megfognunk, amelyet a szelvény K-i felében É-D-i irányú fal, illetve annak É-i folytatásában falkiszedés határolt; sárga agyagfelület formájában megtaláltuk a faltól K-re eső szintet is. A helyiség É-i és Ny-i részében a terrazzoval egy szintben sárga, keményre döngölt agyagszint jelentkezett, amelynek széleit teguladarabok határolták. A terrazzo felületében utólagosan bemélyített, szabályos elrendezésű cölöpkonstrukciót figyeltünk meg 20–22 cm, illetve 8–10 cm átmérőjű kör alakú cölöplyukak formájában. A szelvény ÉNy-i sarkában folytatódik a szomszédos E11 szelvény K–Ny irányban húzódó falazata. A szelvényből előkerült leletek sorában említést érdemel a CFH bélyeges téglá.

A G11 sz. szelvényben mintegy 70 cm-es mélységet elérve sem sikerült a – cserepekkel is dokumentált – újkori bolygatásokon túljutni.

A H13 és I13 sz. szelvények területére eső kút és munkagödre betöltéseinek bontását a kút peremétől számított 260 cm-es – a mai felszíntől számítva mintegy 4,5 m-es – mélységben egyrészt a kút homokos oldalában megfigyelt repedések miatt fennálló omlásveszély, másrészt a jelentkező talajvíz miatt abbahagytuk. A kút munkagödreinek betöltéséből 10 cm átmérőjű, kör alakú, lábán áttört peltamotívum-sorral díszített bronzfibula, valamint mintegy 10 cm hosszúságú csont varró tű került elő. A kútakna betöltésében nagyméretű kövek, teguladarabok láttak napvilágot, továbbá egy szépen profilált stukkótöredék.

A déli szelvénytörésben K-ről Ny-ra haladva, a legkeletebbi H17 sz. szelvényben két falperiódust sikerült elkülönítenünk egymástól. A korábbi, visszabontott keskeny fal É-D irányban halad és a szelvény déli negyedében derékszögben megtörve K-i irányba fordul. A falszakaszban összesen öt gerendakonstrukcióra utaló, szabályosan kiképzett, habarccsal szépen kikent nyílást figyeltünk meg. Ennek a falnak a folytatását a korábbi években megtaláltuk a H14 sz. szelvényben; sőt, valószínűleg ennek a falnak a folytatását metszi el a H13/I13 sz. szelvényben feltárt kút, amelynek oldalában a fal csonkja is megmaradt. Miután a falat visszabontották, a területet agyaggal feltöltötték. Ebbe mélyítették a következő periódust képviselő É-D-i irányú falat, amely-

hez derékszögben csatlakozott a szelvény déli metszetalánál K–Ny-i irányban futó fal, illetve annak kiszélesése. A faltól D-re eső szintben áttört díszű, koncentrikus körökkel díszített bronz borotványél került elő, amelyben jól látszik a beletört vaspengé.

A G17 sz. szelvényben megtaláltuk ennek a K–Ny-i irányú falnak a folytatását, amely a szelvény Ny-i metszetalánál derékszögben megtört és É-i irányban falkiszélesés formájában haladt.

Kiderült egyrészt, hogy a szelvény déli részében futó K–Ny irányú fal – mivel derékszögben megtörve D felé nem, hanem csak É-i irányban folytatódott – az épület déli zárófalával azonos; másrészt a 26 m hosszán nyomon követhető fal egyben a korábban egy épületnek hitt komplexum két domusra osztását teszi lehetővé, és egyben a K-i ház Ny-i zárófalát jelenti.

Az F17 sz. szelvényben is megfigyeltük, hogy a két épület között mintegy 70 cm keskeny síkator húzódik (ez is nyomon követhető É-i irányban mintegy 26 m hosszúságban), amelynek felületét a tetőszélekről lehullott habarcsos tegula-imbrex kitörések borították. A szelvény déli részén a déli zárófal, illetve falkiszélesés folytatásában megtaláltuk a szomszédos domus DK-i házsarkát, illetve a hozzá tartozó belső, agyagos felületet, amelyben megfigyeltünk egy tegulatöredékekből készített, kb. 70 cm átmérőjű körkonstrukciót. Ennek feltárására már nem volt időnk. A szelvény É-i részében nagy felületű díszítetlen vakolatomladékot bontottunk ki. Említésre méltó, hogy az F17 sz. szelvényben a Leg(io) XI • C(laudia) • P(ia) • F(idelis) bélyeges téglája került elő.

Az épület déli zárófalát sikerült a legnyugatabbi szelvényben (E17) is megfogni; sőt, itt előkerült az épület déli bejárata, annak küszöbkő-lenyomatával. A ház déli zárófalánál megfogtuk az épülethez kapcsolódó külső köves járósíntet, amelyet a D Ny-i sarokban kemény agyagomladék borított.

Az A17 sz. szelvény ÉK-i negyedében – tegulaomladék elbontását követően – agyagfelületet bontottunk ki, amelyet a szelvény további háromnegyedében apró kavicsos felület határolt. A rossz időjárási viszonyok miatt a munkát ebben a szelvényben sem tudtuk a tervek szerint befejezni, a várt medenceszerű konstrukció szintjét az ásatás befejeztéig nem tudtuk elérni.

Munkatársak: Bartus Dávid, Szabó Dániel, Vandlik Katalin PhD-ösztöndíjas régészek; Horváth B. Zoltán informatikus (IBM Hungary); Bodnár Csaba, Bózsai Anikó, Dévai Kata, Gálos Viktor, Gelencsér Ákos, Hoppál Krisztina, Horváth Klára Henrietta, Hudecz András, Juhász Lajos, Kassa Szilvia, Kolláth Ágnes, Lakatos Szilvia, Matola Szilvia, Nagy-Szabó Tibor, Petrik Máté, Polgár Balázs, Rupnik László, Sándor Ildikó, Schneider Ágnes, Sey Nikoletta, Sréter Kinga, Szigli Kinga, Szücsi Frigyes, Tóth Júlia, Tótkés Tímea, Varga Zsuzsanna, Zalka Csenge Virág valamint Aline Deicke (Universität Mainz), Baladincz Péter (Veszprémi Egyetem) egyetemi hallgatók; továbbá Delbó Gabriella, Kiss Ábel.

BORHY LÁSZLÓ – SZÁMADÓ EMESE